

Kvinnor för fred

En fredsförening med kvinnoperspektiv

Tema: Vapenexport
november 2017

Foto: My Leffler

Det vi gör på hemmaplan har betydelse för freden i världen, den svenska vapenexporten spelar en viktig roll i detta sammanhang. Bilden är från demonstrationen mot militärövningen Aurora 17, i Göteborg i september i år.

november 2017

Kvinnor för fred (KFF), som bildades 1978, arbetar för fred på kvinnors villkor. Föreningen är partipolitiskt och religiöst obunden.

Kvinnor för fred är medlem i många internationella freds-, kvinno- och solidaritetsorganisationer och ingår i ett nätverk med internationella förgreningar.

Kvinnor för fred kräver stopp för kärnvapen och kärnvapenprov, kämpar mot militär rustning och vapenspridning, kräver stopp för vapenproduktion och -export och kräver en omställning från militär till civil produktion.

Kvinnor för fred arbetar för kvinnors medverkan i konflikthantering, för mänskliga rättigheter, för ökat inflytande för FN och OSSE i alla fredsprocesser och en framtida fredskultur.

Medlemsavgift 170 kr/år i riksorganisationen. Plus en mindre avgift på platser med lokalgrupper.
Familjemedlem/studerande 50 kr/år.
Stödmedlem 100 kr/år

Medlemmar får KFF:s tidning.

Kvinnor för fred

Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm
Telefon: 08-667 97 27
Bankgiro: 768-6066
E-post: info@kvinnorforfred.se

Facebook:
facebook.com/kvinnorforfred
Twitter: twitter.com/kvinnorforfred

www.kvinnorforfred.se

Tema: Vapenexport

INNEHÅLL

Svensk vapenexport efter Boforsskandalen <i>Ingela Mårtensson</i>	4-5
Vapenhandel och demokrati <i>Ingela Mårtensson</i>	6-7
Så blev Sverige ett stort vapenexportland <i>Susanne Gerstenberg</i>	8-9
Vapen bidrar inte till fred <i>KG Hammar</i>	10-11
Nya tider för den svenska vapenexporten <i>Ingegerd Muncio och Sara Moser</i>	12-13
Intervju med Desirée Pethrus (KD) <i>Ingegerd Muncio och Sara Moser</i>	14-15
Kraften i brevkampanjen <i>Ingegerd Muncio</i>	17
Aurora 17 – för vår säkerhet? <i>My Leffler</i>	18
Lokalföreningar och kontaktkvinnor	19
Helga Henschen 100 år	20

”Det finns inget mer lugnande i svåra stunder än vetskapen att det finns någon som kämpar tillsammans med dig.”

Moder Teresa (1910-1997)

Tidningen Kvinnor för fred

Tidningen Kvinnor för fred utkommer som temanummer ett par gånger om året och som bilaga i Miljömagasinet fyra gånger per år.

Ansvarig utgivare:

Susanne Gerstenberg

Varje författare ansvarar själv för sin artikel. För icke beställt material ansvaras inte.

Omslagsbild:

Demonstration mot Aurora 17 i Göteborg oktober 2017.

Foto: My Leffler

Illustration till vänster:

Helga Henschen

Redaktör: Benita Eklund

Telefon: 073-767 38 86

E-post: benita eklund@gmail.com

Tryckeri:

Norra Skåne Offset

Vapen ger ingen fred

Många av de diktatorer som kritiserades under den arabiska våren 2011 hade haft stöd av västländer. Det bidrog till krav om skärpta regler för vapenexporten och efter en lång process finns ett förslag som både regeringen och allianspartierna står bakom.

Nu väntar vi på att det hela ska behandlas av riksdagen och vi ägnar det här temanumret åt att syna den svenska vapenexporten under lupp.

Ingela Mårtensson inleder med att ge en bild av vad som hänt i frågan sedan 80-talets Boforsskandal, som hon själv var en del av att granska under sin tid i riksdagen. Konstigt nog ledde denna inte till en skärpning av den svenska vapenexporten – tvärtom.

Hon konstaterar också att det nya förslaget inte innehåller något absolut förbud mot vapenexport till diktaturer och att det är oklart vilken påverkan de nya reglerna kommer att få.

På sidan 12-15 granskar sedan Ingegerd Muncio och Sara Moser hur väl det nya förslaget stämmer överens med kraven i den utredning som presenterades för drygt två år sedan. De jämför också med motioner som debatterats i riksdagen och de krav Kvinnor för Fred ställt i vår brevkampanj.

Kvinnor för Fred har under det senaste året drivit flera brevkampanjer mot ministrar och riksdagsledamöter i frågor som varit angelägna och aktuella för beslut. Kanske är du själv intresserad av att dra i gång en sådan? På sid 16-17 beskriver vi hur det går till och ger praktiska tips.

Breven kanske inte ändrar beslut men de tvingar våra beslutsfattare att förklara sig. Vi gör dem medvetna om att vi granskar partiernas ställningstaganden i fredsfrågor.

I det här fullmatade numret har vi också KG Hammar, ärkebiskop emeritus, som gästskribent. Han berättar om kryphålen som gjort det möjligt för Sverige att utvecklas till ett av världens mest ”framgångsrika” vapenexportländer.

Han tycker att Sverige borde tagit chansen och lanserat en trovärdig utrikespolitik genom ett förbud mot svensk vapenexport i samband med inträdet i FN:s säkerhetsråd:

”Därmed hade en historisk signal gått ut över världen och in i historieböckerna om den insikt som nog de flesta redan delar: vapen bidrar inte till fred, bara till profit för vapenhandlare”, skriver han.

Trevlig läsning!

Benita Eklund

Svensk vapenexport efter Boforsskandalen

1984 polisanmälde Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen Bofors för att ha smuglat vapen till en mängd otillåtna länder. Anmälan grundades på hemliga dokument från Ingvar Bratt – anställd ingenjör på företaget. Därmed startade ”Boforsskandalen”, som pågick i konstitutionsutskottet och medierna under många år.

Jag kom in i riksdagen 1985 och hamnade i konstitutionsutskottet. En av mina huvuduppgifter blev att delta i granskningen av regeringens eventuella inblandning i den illegala vapenexporten. Det var ingen lätt uppgift. Många utfrågade sade sig inte komma ihåg och tjänstemän som hade sysslat med vapenexportärenden fick andra arbetsuppgifter för att slippa svara på frågor. En krigsmaterielinspektör som hanterat flera av de aktuella ärendena omkom plötsligt i tunnelbanan.

Jag ska inte här redogöra för alla vapenaffärer som dök upp efter hand utan snarare reflektera över skillnader vad gäller vapenexport då och nu. Vad blev konsekvenserna av Boforshärvan?

Vapenexport mot lagen

Faktum är att det 1985 var och fortfarande är förbjudet att exportera svenskt krigsmateriel samtidigt som lagen tillåter undantag utifrån vissa principer. Anledningen är att vapen till svenska försvaret annars skulle bli alltför dyra. Därför måste de tillverkas i längre serier, varav en del kan exporteras efter särskilda tillstånd av regeringen.

På 80-talet var det handelsministern

som var ansvarig för vapenexportfrågorna. Beslut om tillstånd för export togs av regeringen. Det gjorde att politiker ställdes till svars och förhöordes i KU. En handelsminister fick lämna sin post och ägna sig åt jordbruksfrågor i stället, då det visade sig att han ljugit om export av kanoner till Indonesien.

Idag är det justitieministern som är ansvarig men besluten har i princip flyttats över till en myndighet – Inspektionen för Strategiska Produkter. ISP tillkom i februari 1996.

Exportkontrollrådet består av ledamöter från alla politiska partier i riksdagen. Det är ett rådgivande organ till ISP och har således ingen beslutsmakt.

Principerna är otydligare

På 80-talet fanns klara principer för vilka länder som inte fick köpa svenska vapen. Det gällde länder som var i krig eller befann sig i konflikter som skulle kunna leda till krig samt länder som bröt mot mänskliga rättigheter. Bofors kringgick reglerna då de exporterade en mängd krigsmateriel till Singapore och som sedan vidareexporterades till otillåtna länder till exempel Oman och Dubai.

Sedan dess har regeringens riktlinjer ändrats och försvagats. Till exempel står det idag att tillstånd inte bör beviljas om det avser ”stat som befinner sig i väpnad konflikt” eller ”som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter”.

Övergripande gäller dock att tillstånd kan ges då exporten ”bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.” Det betyder att det finns stora utrymmen för tolkningar.

Generösare regler

På 80-talet skulle det ha varit otänkbart att exportera krigsmateriel till Saudiarabien. Vapenexporten till Saudiarabien uppgick 2014 till ett värde av 338 miljoner kronor och åren dessförinnan till 5,1 miljarder. Förra året exporterades krigsmateriel för 578 miljoner kronor till Förenade Arabemiraten, Qatar och Thailand. Även dessa länder vore det otänkbart att exportera till 1985.

Thailand importerade vid den tiden svenska vapen via Singapore och måste betala 25 % mer än om de kunde köpas direkt från Bofors. De klagade över detta till svenska ambassaden i Bangkok. Ambassadören skickade en rapport om detta till UD, som sändes ut till både tjänstemän och politiker. Trots det var det ingen som kände till

Foto: FaceMePLS/Flickr/Creative commons

Kanoner från Bofors. Sedan skandalen på 80-talet har riktlinjerna försvagats enligt Ingela Mårtensson som då satt i riksdagen och deltog i granskningen av den illegala exporten. På den tiden skulle det varit otänkbart att exportera krigsmateriel till Saudiarabien menar hon.

denna illegala vidareförsäljning när vi granskade ärendet i KU.

Internationella ägare

1985 var svensk vapenindustri helt i svensk ägo. Idag ägs delar av vapenindustrin i Sverige av internationella företag.

Bofors slogs samman med andra försvarsföretag 1991 och ingick i Celsiuskoncernen, som köptes upp av Saab. Delar av Bofors såldes till ett amerikanskt företag. Senare köptes det upp av brittiska företaget BAE. År 2005 köpte det Brittiska krigsmaterieföretaget BAE systems upp Bofors och i samband med det bytte Bofors namn till BAE Systems Bofors AB.

Hägglunds utvecklade Stridsfordon 90. 1997 såldes Hägglunds till det brittiska företaget Alvis som i sin tur blev uppköpt av brittiska BAE Systems, vilket idag äger Hägglunds.

Saab - Svenska Aeroplan Aktiebolaget, bildades 1937 för att tillverka militära flygplan till det svenska försvaret. Idag är Saab Sveriges största krigsmaterielexportör och står som koncern

för mer än 60 procent av den svenska vapenexporten.

Det har skett ett skifte i beskrivningen av vapenexport. 1985 var handelsministern ansvarig för krigsmaterielexport, nu är justitieministern ansvarig för exportkontroll. Förut hette det krigsmaterielinspektionen – nu Inspektionen för Strategiska Produkter. Rådgivande nämnden i krigsmateriel-frågor har blivit exportkontrollnämnden. Ibland kallas vapenexport för internationell samverkan – det hände i och för sig redan på 80-talet.

Lite statistik

1985 exporterades krigsmateriel för 2,1 miljarder jämfört med 11 miljarder 2016. Vapenexporten utgjorde 0,82 % av den totala exporten år 1985 – 2016 var andelen 0,92.

1985 exporterades cirka hälften av svensktillverkad krigsmateriel. 2016 anges inte denna siffra i regeringens skrivelse till riksdagen. Saab anger i sin redovisning att 60% av orderingsgången 2016 avsåg export. Endast 10 procent av Hägglunds omsättning 2004-2012

kom från försäljning till Sverige, resterande kom från export. (Svenska Freds)

Slutsats

Trots all kritik av Boforsaffären så ledde det inte till en skärpning av den svenska vapenexporten – tvärtom. Vapen har senare t ex sålts till Thailand, Saudiarabien, Indien, Pakistan och Förenade Arabemiraten – länder som kränker mänskliga rättigheter, är inblandade i pågående krig eller är diktaturer. Politikerna tar allt mindre del i beslut om tillstånd för vapenexport. Vapenhandeln har internationaliserats och det gör det svårare att reglera marknaden.

Regeringen och allianspartierna är överens om ett förslag där demokratisk status införs som ett kriterium för vapenexport och där allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter ska vara ett hinder för att bevilja tillstånd. Men det är inte ett absolut förbud mot vapenexport till diktaturer, utan ger fortfarande möjlighet till vissa undantag. Det bäddar för kryphål och att affärerna fortsätter som förut.

Ingela Mårtensson

Vapenhandel och demokrati

2005 skriver den dåvarande försvarsministern Leni Björklund (s) på ett militärt samarbetsavtal med Saudiarabien. Bland annat garanterar regeringen att Sverige ska hjälpa landet att tillverka vapen. I utbyte ska sauderna beställa ett radarsystem av Saab.

Avtalet gäller till 2010 och om det inte sägs upp så fortsätter det att gälla. Under våren 2010 fick samtliga riksdagspartier information om avtalet och planerna på att bygga en vapenfabrik i Saudiarabien. Den borgliga regeringen

förlängde avtalet även om KD och L var kritiska.

Det folkliga upproret i Mellanöstern och Nordafrika, den så kallade arabiska våren, bröt ut 2011. Många av de diktatorer som nu kritiserades hade

haft stöd av västländer. Det bidrog till att flera politiska partier ansåg att Sverige borde ändra på villkoren för den svenska vapenexporten.

Riksdagens hemställan

Den 19 maj 2011 begärde riksdagen att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater.

2012 beslöt regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med

Foto: Al Jazeera english/Flickr/Creative commons

Den arabiska våren bröt ut 2011 och många av de diktatorer som nu kritiserades hade haft stöd av västländer. Samma år begärde riksdagen att regeringen skulle ta fram förslag till ny krigsmateriellagstiftning för att skärpa exportkontrollen av icke-demokratiska stater.

uppdrag att utreda och lämna förslag till en ny krigsmateriellagstiftning med syfte att skärpa exporten av krigsmaterial till icke-demokratiska stater.

Kexutredningen

Utredningen gällde en översyn av kontrollen av krigsmaterielexport (KEX). I juni 2015 överlämnade den parlamentariska kommittén sitt betänkande om skärpt vapenexport.

Kommittén fastslog att ”Respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid tillståndsprövningen. En stats demokratiska status bedöms utifrån förekomsten av demokratiska institutioner, statens respekt för demokratiska processer samt de medborgerliga och politiska rättigheterna. Ju sämre den demokratiska statusen är desto mindre utrymme föreligger för att tillstånd beviljas. Ifall det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för beviljande av tillstånd.”

Förslag till lag

”5 §” Tillståndsprövningen ska, förutom när de internationella förpliktelserna medför att tillstånd inte får lämnas, baseras på en samlad bedömning av de säkerhets-, försvars- och utrikespolitiska skäl som talar för respektive talar emot att tillstånd beviljas.

Vid tillståndsprövningen avseende utförelse och annan utlandssamverkan ska särskilt avseende fästas vid den

mottagande statens demokratiska status, statens respekt för mänskliga fri- och rättigheter, om staten befinner sig i väpnad konflikt eller om staten riskerar att hamna i en väpnad konflikt.

Regeringens förslag

2017 har regeringen kommit fram till ett förslag om ”Skärpt exportkontroll av krigsmateriel” som också allianspartierna står bakom. Det sänds på remiss till lagrådet.

Regeringen anser inte ”att en lagreglering av det slag som kommittén föreslår när det gäller kriterierna demokratisk status, mänskliga rättigheter och väpnad konflikt skulle förändra ramverkets struktur på ett sätt som inte stämmer med de utgångspunkter som bör gälla.”

I klartext betyder det att regeringen inte är beredd att i lagen införa ett förbud mot att svensktillverkade vapen exporteras till diktaturer. Däremot ska det ingå som ett kriterium för vapenexport att demokratisk status och allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter ska vara ett hinder för att bevilja tillstånd. Men det är inte ett absolut förbud mot vapenexport till diktaturer.

Proposition till riksdagen

Saab – den största svenska vapenexportören – skriver i en delårsrapport att man bedömer att ”de nya reglerna kommer att möjliggöra för oss att fortsätta att förse våra kunder med försvars- och säkerhetslösningar samt tillväxt i linje med våra mål.” Målet är i

rapporten satt till 5% årligen. Man räknar således inte med någon förändring.

Regeringen lämnade sin proposition ”Skärpt exportkontroll av krigsmateriel” till riksdagen den 24 oktober. Eventuella motioner ska lämnas in senast den 8 november. Det innebär troligtvis att ärendet behandlas innan jul.

Kommentar

2011 begärde riksdagen att regeringen skulle komma med ett förslag om att det ska vara förbjudet att ge tillstånd till vapenexport till icke-demokratiska länder. Det tog ett år att tillsätta en utredning som i sin tur tog tre år på sig att utreda saken. När kommittén lämnat sin utredning 2015 så tog det två år för regeringen att komma med ett förslag lagrådet. Nu väntar vi på att regeringen ska komma med en proposition till riksdagen för behandling.

Under dessa sex år har en mängd krigsmateriel exporterats till länder som knappast kan beskrivas som demokratier. Under åren 2012-2016 exporterades för över en miljard till sådana länder, varav de största importörerna var: Thailand (5 076 miljoner kronor), Saudiarabien (2 025), Förenade Arabemiraten ((786), Turkiet (158) och Kuwait (126). Under 2017 har ytterligare stora försäljningar gjorts men den statistiken saknas.

Dessutom gjordes under denna period försäljningar av krigsmateriel till Indien (3 341 miljoner kronor) och Pakistan (838) – två länder som befinner sig i konflikt med varandra.

Ingela Mårtensson

Så blev Sverige ett stort vapenexportland

På ett seminarium i Almedalen i somras samtalade Agnes Hellström, ordförande i Svenska freds- och skiljedomsföreningen med ärkebiskop emeritus KG Hammar om "Sverige som vapenhandlare och fredsmäklare – hur går det ihop?" De utgick från boken *Den svenska vapenexporten* av Linda Åkerström, ansvarig för nedrustningsfrågor på Svenska Freds. Frågan om Sveriges klivenhet från seminariet i somras har jag med sig när jag läser den innehållsrika och välstrukturerade boken.

I nio kapitel avhandlar Åkerström den historiska utvecklingen av Sverige till ett gigantiskt vapentillverkning och –exportland i modern tid, från omtalad neutralitet under andra världskri-

Den svenska vapenexporten

Linda Åkerström

Leopard förlag 2016

get och kalla kriget till nutidens samverkan med EU och medverkande som global aktör. Sverige är litet jämfört med världens stora vapenexportörer, USA och Ryssland, ändå är Sveriges vapenexport störst i förhållande till landets låga antal invånare.

Försvaret är idag Sveriges största uppdragsgivare för krigsmateriel, det vill säga för allting som gäller forskning och själva vapentillverkningen. 1996 skedde ett systemskifte. Riksdagen god-

kände propositionen "Totalförsvaret i förnyelse" och staten släppte greppet om vapentillverkningsindustrin. Istället skulle industrin nu själv hitta partners och samarbetsprojekt för export.

Regelverket som ska styra den inhemska vapenindustrin och uppfylla säkerhetspolitiska målsättningar är komplicerat och ofta finns utrymme för olika tolkningar i en allt mer globaliserad värld. Ingen vapenexport ska ske till krigförande länder. 1992 kom EU överens om åtta vägledande kriterier för att pröva tillstånd för krigsmaterielexport som blev folkrättsligt bindande för EU:s medlemsstater 2008.

Hur är det då till exempel möjligt att Sveriges granatgevär Carl-Gustaf, ett så kallat lätt vapen, har exporterats sedan 1950-talet till flera länder i krig? Detta vapen – ett av 25 som Åkerström har katalogiserat – tillverkas även på licens i bland annat USA, Japan och Indien.

Allmänheten är inte informerad om riktlinjer som åsidosätts. Historiskt sett är det bara ett fåtal som har väckt uppmärksamhet och politiskt engagemang. Till exempel när Sydafrika köpte krigsplanet Jas Gripen istället för att satsa på utbildning, hälsa och arbetstillfällen för den fattiga befolkningen.

Eller då ISP (Inspektion för strategiska produkter, en myndighet) tillät att sälja omfattande krigsmateriel till Saudiarabien fr.o.m. 2002, ett diktatoriskt land som utöver grova kränkningar mot mänskliga rättigheter, oförenliga med de svenska riktlinjerna för vapen-

Foto: Benita Eklund

I ett samtal i Almedalen diskuterade Agnes Hellström från Svenska Freds och KG Hammar frågan om Sveriges klivenhet när det gäller export av krigsmateriel och vapen.

export blev indraget i konflikten med grannlandet Jemen. Detta avslöjades 2010 strax före riksdagsvalet.

Åkerström anklagar inte, hon bara analyserar och skildrar. Det gör Den svenska vapenexporten spännande och lättläst. Slutsatserna får man dra själv! Bokens kapitel åtta, Staten och kapitalet, om marknadsföring, exportstöd och vapenlobbying, är speciellt desillusionerande för fredsvänner som arbetar för en värld där vapen som konfliktlösningssmedel inte längre behövs.

”Krigsmaterielexport skiljer sig på många sätt från handel med andra varor och därmed även exportstödet, både för att statens roll är stor och för att stödet drivs av försvars – och säkerhetspolitiska intressen, inte bara ekonomiska” skriver Åkerström och konstaterar att man ibland marknadsför Sverige genom att marknadsföra svenska vapen. Samtidigt godkänner man därmed också köparens politiska situation och maktförhållanden. 2015 fanns 25 svenska militärattachéer som täckte totalt 49 länder genom sidoackrediteringar. De är placerade i länder som är av största intresset för Sverige.

Militärattachéerna ger stöd till svenska myndigheter vad gäller inköp eller försäljning av krigsmateriel och vapen. Statsminister Göran Persson storsatsade på inköp av Jas Gripen genom ministerbesök. Och så gjorde också Fredrik Reinfeldt för att sälja stora mängder av olika vapensystem.

Kungahusens representanter i Europa har använts som marknadsförare. Kulturpersonligheter som Torgny Lindgren reagerade starkt när de kom underfund med att deras medverkan på något arrangemang användes som marknadsföring av krigsmateriel.

Fredsrorelsen, partipolitiskt och religiöst fristående, som Svenska Freds och även Kvinnor för Fred arbetar ge-

Foto: Leopard förslag

nom opinionsbildning, information och politisk påverkan genom kampanjer bland annat. Målet måste vara en värld där vapenhandel inte längre behövs. ”Fredsmiljonen”, ett statligt anslag som förvaltas av Folke Bernadotteakademien (FBA) hjälper till för att finansiera verksamhet, information

och studier som rör nedrustning, säkerhetspolitik, fredsfrämjande utveckling, konflikthantering och konfliktförebyggande. ”Fredsmiljonen” utlyses varje år sedan 2005 och kan sökas av ideella föreningar och stiftelser. I år lär beloppet ha höjts.

Susanne Gerstenberg

Vapen bidrar inte till fred

En konsekvent, sammanhållen och trovärdig utrikespolitik borde ha inneburit att Sverige annonserat ett förbud mot svensk vapenexport i samband med inträdet i FN:s säkerhetsråd. Det skulle inneburit en historisk signal som gått in historieböckerna skriver KG Hammar.

Svensk utrikespolitik bär på en inre motsägelse! Å ena sidan finns det en lång tradition av fred och nedrustning med tidig konfliktlösning som signum. Denna tradition återupplivades när Sverige vid årsskiftet tog plats i FN:s säkerhetsråd. Å andra sidan är Sverige en framträdande aktör när det gäller vapenhandel som om vapen någonsin bidragit till fred och säkerhet.

Den bittra historiska erfarenheten är snarare att vapen spår på konflikter och bidrar till att dessa utvecklas till våldsamheter, krig och mänskligt lidande. Alla vapen söker sig till konflikthårdar och bidrar också därigenom till ständig kapprustning. Men mer av samma sort som skapat dagens otrygga värld,

vapen och förstörelsekapacitet, lär knappast bidra till fred och säkerhet mellan folken och inom konfliktfyllda samhällen!

Insikten att vapen inte bidrar till fred och säkerhet finns väl inskriven i svensk lagstiftning. Grundhållningen är där att export av krigsmateriel är förbjuden. Export vilar på undantag från huvudregeln och dessa undantag är också begränsade genom kriterier som ska omöjliggöra export till "olämpliga" mottagare och sammanhang. Men det finns ett kryphål som möjliggjort att Sverige med världens mest restriktiga lagstiftning har kunnat utvecklas till ett av världens mest "framgångsrika" vapenexportländer. Kryphålet inne-

bär att alla kriterier som vill begränsa exporten ska sammanvägas med ett övergripande utrikespolitiskt och säkerhetspolitiskt svenskt intresse. Och detta har nästan alltid tolkats så, att det ligger i Sveriges intresse att exportera vapen till nästan vilken mottagare som helst! Hur detta kan förenas med den utrikesdeklaration som gjordes i samband med inträdet i FN:s säkerhetsråd har ingen ansvarig politiker försökt förklara. Och det är kanske naturligt eftersom det inte går att förklara, ännu mindre försvara!

Den svenska vapenexporten sker med ett kraftigt samhällsstöd fastän vapenproduktion i Sverige antingen är privatägd eller utlandsägd. Men regering, kungahus och näringsliv ställer glatt upp för att stödja exportinitiativ på olika marknader. Ibland förekommer ekonomiska argument till stöd för svensk vapenexport, även om det svenska regelverket inte tar några ekonomiska hänsyn. Men exempel från Storbritannien visar att ett lands exportstöd väger ungefär jämnt med de

Foto: My Leffler

"De politiska instrumenten att möta folks rädsla är för få och bara kopplade till vapen" enligt KG Hammar.

”Den svenska allmänheten är ofta förd bakom ljuset av ett krångligt och svår-genomträngligt beslutssystem, av hemlighetsmakeri bakom etiketten affärshemligheter och inte minst genom en systematiskt genomförd profitering på människors rädsla.”

exportinkomster som kan bli aktuella. Och detta innan den väl maskerade korruptionen med mutor och bestickningar tagits med i beräkningen.

Om vapenexporten har samhällsstöd så tror jag inte att den har samhällets stöd. Den svenska allmänheten är ofta

förd bakom ljuset av ett krångligt och svår-genomträngligt beslutssystem, av hemlighetsmakeri bakom etiketten affärshemligheter och inte minst genom en systematiskt genomförd profitering på människors rädsla. Om rädda människor ges intrycket att enda skydd mot de faror man är rädd för är upprustning av vapeninnehav, så spelar denna rädsla väl i händerna på vapenproducenter och vapenexportörer.

Det är bara civilsamhällets olika organisationer som försöker peka på alternativt fredsskapande genom relationsbygge och ickevåldsstrategier. Och Linda Åkerström har i sin väldokumenterade bok Den svenska vapenexporten (Se föregående uppslag) pekat på att SAABs reklamkostnader för ett år motsvarar hundra års samhällsstöd till organisationer som arbetar för fred och nedrustning.

En konsekvent, sammanhållen och trovärdig utrikespolitik borde ha inneburit att Sverige annonserat ett förbud mot svensk vapenexport i samband

med inträdet i FN:s säkerhetsråd. Därmed hade en historisk signal gått ut över världen och in i historieböckerna om den insikt som nog de flesta redan delar: vapen bidrar inte till fred, bara till profit för vapenhandlare.

På samma sätt skulle ett proklamerande av Gotland som en demilitariserad ö, likt Åland, ha bidragit till avspänning i Östersjöområdet. Den istället beslutade upprustningen kan bara få en motsvarande upprustning på den ryska sidan som effekt. Men de politiska instrumenten att möta folks rädsla är för få och bara kopplade till vapen.

När det gäller klimatfrågan och en hållbar framtid är begränsningar och stopp av skadliga utsläpp en nödvändig väg att gå. För fredens skull måste alla skadliga utsläpp på motsvarande sätt först begränsas och sedan stoppas helt. Om vi ska nå målet om en fredlig värld enligt Agenda 2030:16 så måste utsläppsminskningen börja omgående. Och det skulle inte vara fel att Sverige gick i spetsen!

KG Hammar

Foto: My Leffler

”Och när det gäller klimatfrågan och en hållbar framtid är begränsningar och stopp av skadliga utsläpp en nödvändig väg att gå.”

Nya tider för den svenska vapenexporten

Det finns nu ett regeringsförslag om regler för vapenexporten. Kommer detta att leda till en strängare kontroll av exporten och minskade volymer av export av vapen tillverkade i Sverige? Den frågan försöker vi besvara i den här artikeln.

Vi undersöker också hur väl regeringsförslaget stämmer överens med de krav som ställdes i den utredning som presenterades för drygt två år sedan. Dessutom jämför vi förslaget med de olika motioner i frågan som debatterades i riksdagen under våren 2017, samt med de krav som vi i Kvinnor för Fred ställde i vår brevkampanj.

En första slutsats utifrån vår granskning är att regeringsförslaget inte stänger möjligheten att fortsätta att sälja vapen till icke-demokratier, till länder som allvarligt kränker mänskliga rättigheter, och inte heller till länder där vapenhandel kan motverka en hållbar utveckling. Samtidigt finns i förslaget en uttalad ambition om att skärpa reglerna för vapenexport.

Det talas i förslaget om centrala villkor för export som vid en första anblick ger intryck av att sådan export inte längre kommer att medges, om villkoren inte är uppfyllda. Ett sådant villkor är 'den mottagande statens demokratiska status'. Ett annat uttalat villkor är att mottagarlandet respekterar de mänskliga rättigheterna. Dessutom föreslås att varje tillstånd för export beaktar om vapeninköp motverkar 'en hållbar utveckling i mottagarlandet' (s. 1).

Olika typer av hinder

I förslaget gör man dock en skillnad mellan hinder mot export som är 'villkorliga' respektive 'ovillkorliga'. Ett ovillkorligt hinder förbjuder export;

som t ex om FN eller EU har utfärdat ett vapenembargo mot något land eller om exporten strider mot de internationella överenskommelser som Sverige har ingått.

I de fall där villkorliga hinder föreligger ska varje förfrågan om vapenexport underställas en helhetsbedömning. Där är de villkor som nämns ovan viktiga omständigheter att ta hänsyn till. Det som dock är utslagsgivande för att bevilja tillstånd för export är Sveriges säkerhets- och försvarspolitik, samt om exporten av vapen stämmer överens med Sveriges allmänna utrikespolitik. Därmed är det omöjligt utifrån det regeringsförslag som nu ligger att bedöma om exportkontrollen kommer att skärpas eller om vapenexporten kommer att fortsätta som vanligt.

Utredningen och remissen

Bakgrunden är den utredning som dåvarande alliansregeringen tillsatte år 2012, den så kallade KEX-utredningen. Uppdraget var att utreda och föreslå en skärpt exportkontroll av krigsmateriel gentemot icke-demokratiska stater. Slutbetänkandet kom i juni 2015, remissbehandlades och efter en lång väntan kommer till höstens riksdag en proposition från regeringen.

Propositionstexten finns nu som en remiss till lagrådet, en remiss som överlämnades den 29 juni 2017. Då hade regeringen kommit överens med allianspartierna om hur utredningens förslag skulle behandlas.

Demokratikriterium

Utredningen föreslår att den mottagande statens demokratistatus ska vara ett centralt villkor för att ge tillstånd till vapenexport. Det preciseras så att ju större det demokratiska underskottet är desto större skäl finns mot att tillstånd beviljas. Vidare ges vissa grundkriterier för att en stat ska anses vara demokratisk, som t ex fria val, politiska fri- och rättigheter och oberoende media.

Foto: My Leffler

Vart tar de svenska vapnen vägen? En lång process börjar närma sig sitt slut och nu är frågan hur pass skärpt exportkontrollen av krigsmateriel blir framöver.

Foto: Ny Leffler

Så småningom kommer man kunna bedöma i vilken utsträckning Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska intressen fortsätter att medge export till länder som inte uppfyller kriterierna för demokrati.

Också i flera av de motioner som lämnades in till vårens riksdag var ett demokratikriterium ett viktigt krav. Liberalerna skriver i sin motion att de länge kämpat för ett demokratikriterium. Också kristdemokraterna hänvisar i sin motion till att de sedan 2001 har ett demokratikriterium för vapenexport i sitt principprogram.

Vänsterpartiet har i två motioner kritiserat vapenexport till auktoritära regimer och diktaturer och krävt förändringar i reglerna för export. I den brevkampanj som Kvinnor för Fred tillsammans med andra fredsorganisationer riktade mot riksdagen var ett demokratikriterium för export av krigsmateriel det första och viktigaste kravet.

Regeringens förslag överensstämmer i huvudsak med vad utredningen föreslår. Ett demokratikriterium innebär att 'den mottagande statens demokratiska status ska utgöra ett centralt villkor vid tillståndsprövningen' (s. 37). Att ställa ett sådant krav stämmer väl överens med Sveriges utrikespolitik.

I den helhetsbedömning som görs inför varje beslut om tillstånd för export kommer den mottagande statens grad av förverkligande av demokratiska principer att beaktas. Däremot menar regeringen att det inte är 'nödvändigt eller lämpligt' att ett sådant demokratikriterium 'utformas som ett ovillkorligt hinder' (s. 46).

Därmed är export av vapen till icke-demokratier fortfarande möjlig, om 'de breda säkerhets- och försvarspolitiska intressen' som kan finnas i det enskilda fallet talar för ett exporttillstånd (s. 45).

Mänskliga rättigheter

Utredningen föreslår att en stats respekt för mänskliga rättigheter och dess demokratiska status bör behandlas i ett sammanhang och utgöra centrala villkor för tillstånd till vapenexport. Också i motioner till riksdagen uppmärksammas frågan om mänskliga rättigheter. Kristdemokraterna skriver att det blir 'falsksång' att tala om demokrati och mänskliga rättigheter och

samtidigt sälja vapen till diktaturer. Liberalerna och vänsterpartiet påpekar att demokrati och respekt för mänskliga rättigheter är centrala delar av svensk utrikespolitik. Också Kvinnor för Fred tar i sin brevkampanj upp att tillstånd det senaste året beviljats till länder som har stora brister när det gäller respekt för mänskliga rättigheter.

Regeringen anför att allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter utgör ett hinder för tillstånd till vapenexport. Man delar också utredningens bedömning att demokrati och mänskliga rättigheter ömsesidigt förstärker varandra och därför bör bedömas i ett sammanhang. Vidare menar man att en sådan samlad bedömning ger en god grund för att också beakta de försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska intressena i varje prövning av tillstånd.

Hållbar utveckling

Utredningen föreslår att en analys bör göras som visar om den tänkta vape-

nexporten kan komma att motverka riksdagens politik för global utveckling. De motioner vi granskat tar inte upp frågan om relationen mellan vapenhandel och global utveckling. I Kvinnor för Freds brevkampanj nämner vi däremot att tillstånd för vapenexport förefaller ha beviljats under 2016 utan hänsyn till möjliga effekter för en rättvis och hållbar global utveckling.

Regeringens bedömning stämmer i huvudsak överens med det som utredningen föreslår. Man menar att det är nödvändigt att tillståndsmyndigheten

gör en analys av om exporten kommer att motverka en rättvis och hållbar utveckling i den mottagande staten. Regeringen ställer sig också positiv till att myndigheten tar hjälp av expertis för att göra sådana bedömningar, t ex från Sida eller Folke Bernadotteakademien, något som flera remissinstanser föreslår. Dock menar regeringen även i detta fall att det inte finns skäl för att göra frågan om hållbarhet till ett ovillkorligt villkor i tillståndsprövningen.

Fredsrelsens uppdrag

Regeringen påpekar i remissen till lag-

rådet att det måste finnas acceptans hos allmänheten om vapenexporten. Därmed får vi i fredsrelsen i uppdrag att fortsätta att granska svensk vapenexport. Vilka länder får med de nya reglerna köpa vapen tillverkade i Sverige? Finns det bland de länderna icke-demokratier, länder som kränker mänskliga rättigheter och/eller länder som är i krig? Kan ett lands inköp av vapen motverka landets hållbara utveckling? Vidare bör vi granska hur vapenexport från Sverige utvecklas, när det gäller volym och kategorier av vapen. Endast med sådana fakta

Intervju med Desirée Pethrus om arbetet med vapenexportkontroll i riksdagen

”I stort är vi nöjda”

En solig oktoberdag besökte vi riksdagen och träffade Desirée Pethrus (KD) på hennes rum över en kopp kaffe. Vi hade tagit kontakt med henne med anledning av hennes motion om vapenexport till vårens riksdag.

Vi ville samtala om arbetet i KEX-utredningen, där hon var kristdemokraternas representant. Vi ville också veta hur hon idag ser på den lagrådsremiss om exportkontroll som nu ligger.

Under vårt samtal berättar hon om många och långa förhandlingar under arbetet med KEX-utredningen, förhandlingar som till slut och efter tre år ledde till enighet. För kristdemokraterna var frågan om ett demokratikriterium den viktigaste, en fråga som hon personligen drev väldigt hårt.

KD menade att grava brister i den demokratiska statusen skulle utgöra ett hinder för beviljande av tillstånd till vapenexport. Ett argument mot ett sådant kriterium som fördes fram i utredningen var att det är svårt att bestämma exakta kriterierna för att definiera en demokrati. Den lösning som man kom fram till var att demokrati kunde graderas i varje enskilt

Foto: Riksdagen

Frågor om vapenexport är komplicerade och de långsiktiga konsekvenserna svåra att bedöma menar Desirée Pethrus (KD).

fall och att lägre demokratistatus skulle innebära mindre utrymme för att bevilja vapenexport.

Den formulering som utredningen

tog fasta på var att 'med stat som har grava och omfattande brister i sin demokratiska status avses vad som i dagligt tal benämns diktaturer eller auktoritära stater'. Också lagrådsremissen öppnar för en gradering av demokratier och anger att en positiv bedömning bör vara ett centralt villkor för exporttillstånd.

En annan viktig fråga i utredningen berörde följdleveranser. Där menade kristdemokraterna att det som tidigare gällde, nämligen en positiv presumption om att följdleveranser skulle beviljas närmast med automatik, skulle bort. I stället skulle varje fall vägas mot en bedömning av om utvecklingen avseende mänskliga rättigheter och demokrati hade förändrats i det aktuella mottagarlandet, en skrivning som man också fick med i utredningen.

Lagrådsremissen behåller en presumption om tillstånd för de leveranser som har ett direkt samband med tidigare levererat material. För övriga leveranser bör hänsyn tas till om situationen i den mottagande staten har försämrats avsevärt.

Den tredje frågan gällde öppenhet och transparens. Desirée Pethrus menar att detta var den tuffaste frå-

på bordet kan vi svara på frågan om de nya reglerna faktiskt har skärpt exportkontrollen och om vi kan acceptera den vapenexport som sker. Om vi finner att vapen också fortsättningsvis exporteras till länder som inte motsvarar uttalade krav, måste vår slutsats bli att hänsyn till Sveriges säkerhets- och försvarspolitik kommit att användas som skäl för export. Dessa två politikområden är överhuvudtaget inte beskrivna varken i utredningen eller i regeringens förslag. Om export av vapen har fortsatt i samma utsträckning som med de gamla reglerna har sådana

hänsyn tolkats fortlöpande och blivit avgörande för att tillåta fortsatt export av vapen.

Sara Moser och Ingegerd Municio

Dokument som nämns i artikeln:

SOU 2015:72 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (KEX-utredningen)

Lagrådsremiss Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (regeringsförslaget)

Motion till riksdagen 2015/16:3371 med anledning av skr. 2015/16:114

Strategisk exportkontroll 2015 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, av Hans Linde m.fl. (V)

Motion till riksdagen 2016/17:159 En aktiv freds- och säkerhetspolitik, av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Motion till riksdagen 2016/17:1089 Krigsmaterielexport till länder i väpnad konflikt, av Birgitta Ohlsson m.fl. (L)

Motion till riksdagen 2016/17:1426 Vapenexport, av Desirée Pethrus (KD)

gan i förhandlingarna. När det gäller de beslut som ledamöter i EKR fattar, menade KD att yppandeförbudet borde förändras, så att ledamöter skulle kunna berätta hur de röstat i enskilda fall, utan att röja sekretessbelagda uppgifter. Detta får stöd i utredningen som dessutom föreslår att suppleanter till ledamöter i EKR utses. Lagrådsremissen tar fasta på detta förslag med motiveringen att samtal kan föras dem emellan inför svåra beslut.

KEX-utredningen behandlade också frågan om i vilken utsträckning säkerhets- och försvarspolitiska intressen skulle få väga tyngre än brister i demokrati i mottagarlandet. Enligt Desirée Pethrus var partierna i utredningen i princip eniga om att en sådan 'bakdörr' måste finnas. Däremot rådde oenighet om hur stor denna dörr borde vara, där dåvarande vänsterledaren Lars Ohly jämförde sin 'kattlucka' med vad han kallade för moderaternas 'garagedörr'.

Generellt menar hon vidare att frågor om vapenexport är komplicerade och att de långsiktiga konsekvenserna är svåra att bedöma. Om man beväpnar utvalda grupper i Mellanöstern, ökar eller minskar säkerheten i regionen?

I förhandlingarna inför lagrådsre-

missen har kristdemokraterna representerats av Sofia Damm som nu sitter i utrikes- och försvarsutskottet. I stort menar Desirée Pethrus att KD är nöjda med skrivningarna i remissen och att de viktiga frågorna om demokrati, följdleveranser och öppenhet i huvudsak är beaktade. Den praxis som kommer att utvecklas i ISP kommer att visa i vilken utsträckning de nya reglerna för vapenexport får effekt. Så småningom kommer man också att kunna bedöma i vilken utsträckning Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska intressen fortsätter att medge export till länder som inte uppfyller kriterierna för demokrati.

Desirée Pethrus tog mycket kort upp framtida utmaningar inom det säkerhets- och försvarspolitiska området. Hon menar att medan man i KEX-utredningen reglerar handel med konventionella vapen och vapensystem, är vi nu på väg in i en ny tid. Ett exempel är frågan om drönare som kan användas både på gott och ont, liksom civila komponenter till flygplan som kan användas både civilt och militärt. Hur ska detta regleras? En annan fråga är hur rymden används för krigföring, en fråga som får alldeles för lite uppmärksamhet i försvarsdebatter.

En annan framtidsfråga är EUs gemensamma försvar, PESCO (Permanent Structured Cooperation), en fråga som kommer att behandlas på nästa utrikesministermöte i EU. Inför mötet har Sveriges regering deklarerat att man välkomnar initiativet till ett utökat försvarssamarbete som man menar är av strategiskt intresse för Sverige. Inte heller denna fråga uppmärksammas i dagens försvarsdebatter.

Vi tackade Desirée Pethrus för ett givande samtal. Hon gav oss ovärderlig insyn i hur försvarsfrågor processas genom riksdag och regering. Inte minst gav hon oss tips om framtida fredsfrågor att tampas med.

Sara Moser och Ingegerd Municio

Förkortningar:

ISP – Inspektionen för strategiska produkter, är den myndighet som beslutar om tillstånd för export av krigsmateriel. Den inrättades 1996 och tog då över dessa beslut från regeringen.

EKR – Exportkontrollrådet, består av ledamöter som utses av riksdagspartierna och är ett rådgivande organ till ISP.

Kraften i brevkampanjen

Kvinnor för Fred i Stockholm har under det senaste året drivit brevkampanjer mot ministrar och riksdagsledamöter i frågor som vi tyckt var angelägna och som vi uppfattat var aktuella för beslut. Är brevkampanjer mot ministrar och riksdagsledamöter framgångsrika?

En brevkampanj handlar om att någon av oss i SAMO-Stockholm tar initiativ till att ta reda på fakta i frågan och formulerar ett förslag till brev. Sedan sprider vi idén i andra nätverk som vi har kontakt med, t ex IKFF och Nej till Nato, samt till personer som vi känner privat.

Tanken är att var och en skriver som privatperson och formulerar ett eget brev utifrån den information som vi förmedlar. Vi skriver alltså i egenskap av medborgare som röstar fram våra representanter till riksdagen och som

förväntar oss att både riksdagen och regeringen lyssnar på oss. Att vi agerar på detta sätt hindrar naturligtvis inte att Kvinnor för Fred som organisation också tar ställning och uttalar sig i viktiga fredsfrågor.

Mot världssavtalet

Kampanj mot världssavtalet pågick under februari månad 2016. Brevet gick till utrikes- och försvarsministrarna samt till ledamöter i utrikes- och försvarsutskottet. Vi ställde fyra krav: att Sverige är och förblir alliansfritt; att

militärt samarbete med Nato endast är till för försvar av Sverige; att inga Nato-baser tillåts i Sverige; samt att inga kärnvapen stationeras i Sverige eller tillåts i militärövningar. Som vi vet fattade riksdagen beslut om att godkänna avtalet den 25 maj 2016 utan att något av våra krav tillgodosågs. Men det blev en lång debatt i riksdagen och flera av oss från Kvinnor för Fred lyssnade på läktaren. Hur partierna röstade går att se på riksdagens hemsida.

Aktion Rädda Vättern

Kampanj för att stödja Aktion Rädda Vättern pågick i november/december 2016. Brevet riktades till miljö- och försvarsministrarna samt till ledamöter i försvarsutskottet och miljö- och jordbruksutskottet. Vi skrev om vår oro för militariseringen av Sverige med stora återkommande militärövningar som Arctic Challenge Exercise 2015, Baltops 2016 och den militärövning som skulle komma följande år, dvs Aurora. Vi protesterade mot att militären utökar sin övningsverksamhet över Vättern med fler dagar och alltmer ammunition.aktionen pågår fortfarande; nu i och med att Miljödepartementet ska stifta en ny lag om att skydda vatten.

Kärnvapenförbudet

Kampanj för en lag för att förbjuda kärnvapen på svenskt territorium pågick i februari 2017. Där hänvisade vi till att det låg flera motioner på riksdagens bord om ett förbud mot kärnvapen och att vi hoppades på ett bifall för dessa. Vi hänvisade också till att ett förbud snabbt skulle kunna införlivas i den lag mot kärnteknisk verksamhet som redan finns. Dessutom påpekade vi att det var viktigt att ha ett sådant förbud inför militärövningen Aurora. Hittills finns inte något riksdagsbeslut i frågan.

Vapenexporten

Kampanj för skärpta regler för vapenexport pågick i april 2017. I riksdagen diskuterades den s k KEX-utredning-

Foto: Håkan Dahström/Flickr/Creative commons

Våra brevkampanjer kanske inte ändrar beslut men beslutsfattarna tvingas förklara och försvara sina ageranden vilket kan ha betydelse för framtida beslut.

Foto: Marie Therèse Hébert/Flickr/Creative commons

Med breven gör vi politikerna medvetna om att vi har ögonen på dem och att vi granskar partiernas ställningstaganden.

en från år 2015 som föreslog ett demokratikriterium för export, respekt för mänskliga rättigheter i länder som får köpa vapen och en ökad öppenhet i vapenhandeln. Det låg också flera motioner i riksdagen i frågan som i varierande utsträckning stödde utredningen. Vårt krav var att riksdagen skulle bifalla utredningens förslag om skärpta regler.

Då hade regeringen ännu inte lagt en proposition i frågan. I stället behandlades motionerna i riksdagen den 31 maj 2017 och alla avslogs med hänvisning till att regeringen skulle lägga fram en proposition till höstens riksdag. Debatten går att ses genom att söka på riksdagen med 2016/17:Uu9 som sökord. Vi kommer att driva en ny kampanj efter att regeringens proposition kommit till riksdagen och upprepa våra krav.

Svar på breven

Svar på brev på brev får vi ibland. Av de drygt 200 brev som jag själv har skickat har jag fått ungefär tio svar. En del svar är totalt intetsägande, närmast ett 'god dag yxskaft'-svar, andra är uppmuntrande och tacksamma för att vi skriver i angelägna frågor som just de ledamöterna själva arbetar för.

Är brevkampanjer framgångsrika?

Det är inte att troligt att våra kampanjer direkt kan ändra beslut som oftast redan är fattade i överenskommelser över partigränser. Däremot har våra brev effekt i och med att beslutsfattare måste förklara och försvara sina beslut så fort tillfälle ges. Vi gör dem medvetna om att vi har ögonen på dem och att vi kommer att fortsätta att granska

partiernas ställningstaganden i fredsfrågor. Breven ger oss också tillfälle till att sätta oss in i olika frågor och ställa varje parti till svars inför nästa val. Långsiktigt kan vi gemensamt ändra allas vårt tänkande bort från militär retorik och militära lösningar till att se fredliga lösningar på hot och kriser.

Ingegerd Municio

Praktiska tips

- Adressera till utskottet. För att få dina brev registrerade i riksdagens diarium bör de adresseras till det utskott där de ledamöter som du vill nå ingår. Separat kan du sedan skicka brev till ledamöterna. Det duger alltså inte att adressera till riksdagen/utskottet och sedan skriva ledamotens namn i början av texten (t ex Att.: XX). Så fort en ledamots namn finns i brevet kommer det inte att diarieföras. Samtidigt är det viktigt att brev syns i diariet för att vi ska kunna utvärdera hur omfattande varje brevkampanj blir.

- Skippa kuvert. Om du viker ditt brev till ett kuvertformat, kan du direkt skriva adressatens namn på baksidan av brevet. Det gör att breven inte behöver scannas när de tas emot och dessutom sparar du på kuvert. Sedan kan du samla dina brev i ett större kuvert och spara också frimärken. Om du bor i Stockholm, kan du lämna in breven på riksdagens godsmottagning och helt spara porto.

- Håll dig a jour med Kvinnor för Freds hemsida. Vid framtida brevkampanjer kommer vi att lägga ut förslag till brev på vår hemsida. Det vi ser som angelägna frågor om kampanja om framöver är FN:s avtal om förbud mot kärnvapen och strängare regler för vapenexport.

Aurora 17 – för vår säkerhet?

Om Aurora 17, en krigsövning för att pröva Världsstödets funktioner, kunde vi läsa redan innan vi den 25 maj 2016 röstade om denna vidareutveckling och fördjupning av partnerskapet med Nato.

Ingen säkerhetspolitisk analys föregick omröstningen. Informationen om avtalets vidd samt den demokratiska förankringen var i det närmaste obefintlig.

De huvudsakliga platserna för denna gigantiska övning, den största sedan kalla kriget, var Göteborg, Gotland och Mälardalen. Under tre veckor i september, deltog närmare 20.000 soldater, vilket har kostat värdlandet Sverige 583 miljoner kronor.

Inbjudna länder var USA, Frankrike, Estland, Litauen, Danmark och Norge, alla Natoländer. Om USA bar kärnvapen under övningen fanns enligt Försvarmakten ingen information.

I Göteborg var motståndet välorganiserat och en lyckad manifestation med c:a 3.500 deltagare genomfördes. En hel seminariedag stimulerade till diskussion och reflexion. På Gotland turnerade föreställningen "Vi skulle ha spelat Lysistrate", en pjäs om freds-

Skyddsobjekt får normalt inte fotograferas. Här uppmanades allmänheten i princip att fotografera "föreställningen".

kvinnor då som nu. Föreställningen är en tydlig motståndshandling och var en kraftfull ögonöppnare på ön, där så många verkar tro på upprustning som säkerhet. I Mälardalen var motståndet inte organiserat.

Patriotmissiler är avancerade, högteknologiska luftvärnsrobotar som

USA och Frankrike konkurrerar om att få sälja till bland andra Sverige. Kostnaden vid eventuell affär blir 10-12 miljarder kronor, för att utrusta en bataljon. Ett större system av dessa robotar kan kosta upp till 25 miljarder kronor. Under Aurora 17 placerades fullt beväpnade luftvärnsystem någonstans på Öland, alla riktade mot Ryssland. Kan detta tolkas som en vapenmässa i praktiken under pågående övning?

Både på Gotland, på Bunge militära flygfält och utanför Uppsala, på Årna flygfält (före detta F16), kunde en märklig företeelse ses. Skyddsobjekt får normalt varken beträdas eller fotograferas. På båda platserna, strax utanför skyddsstängslet, fanns under Aurora 17 speciellt markerade platser. Här uppmanades allmänheten i princip att fotografera "föreställningen" inne på skyddsobjektet.

Åtskilliga människor med avancerad kamerautrustning och kikare besökte dessa markerade platser. Vid en direkt förfrågan kommenterade personer "Ballt, häftigt!". Är detta ett sätt att marknadsföra den militära närvaron, att höja acceptansen och att normalisera den globala vapenindustrin?

Text och foto: My Leffler

Är övningar som Aurora 17 ett sätt att marknadsföra den militära närvaron och normalisera vapenindustrin frågar sig My Leffler.

LOKALFÖRENINGAR och medlemmar i styrgruppen Samla

HUDIKSVALL

- My Leffler
- E-post: my.helsingland@hotmail.com

GÖTEBORG

- Ingela Mårtensson
- E-post: ingela_martensson@hotmail.com
- Anna-Lisa Björneberg
- E-post: a.l.bjbg@hotmail.com

HALMSTAD/LAHOLM

- Susanne Gerstenberg
- E-post: susanne.gerstenberg@telia.com
- Lena Angviken
- E-post: lena.angviken@telia.com

KIRUNA

- Gun-Britt Mäkitalo
- E-post: gbmakitalo@gmail.com
- Edla Lantto
- Telefon: 0980-802 26, 073-050 94 43

SKÅNE

- Anne Rosberg
- E-post: anne@rettd.se

STOCKHOLM

- Sylvia Rönn
- E-post: sylviaronn@gmail.com
- Ingegerd Muncio
- E-post: ingeherd.muncio@gmail.com

UPPSALA

- Inga-Lill Ek
- E-post: ingalill.s.ek@gmail.com
- Peggy Franzon
- E-post: peggy.franzon@gmail.com

**Nästa Samlamöte:
20 november**

Kvinnor för fred ingår bland annat i följande fredsnätverk och organisationer:

Operation 1325, UN women, OSSE-nätverket, Forum Syd, ICAN, Nätverket för kärnvapennedrustning, Sveriges Fredsråd, Kommittén för Väst-sahasras kvinnor, Glöm aldrig Pela och Fadime och Elin Wägnersällskapet.

KONTAKTKVINNOR

GÖTEBORG

Gun Holmertz
E-mail: gun.holmertz@telia.com
Tel: 070-757 53 27, 031-330861

HALMSTAD/LAHOLM

Agneta Eriksson
E-mail: eriksson.035129150@telia.com
Tel: 035-12 91 50

HÖÖR

Anne Rosberg
E-mail: anne@rettd.se
Tel: 0413-55 13 22

KIRUNA

Eva Jonsson
E-mail: evannakristin@gmail.com
Tel: 0980-194 03

LYSEKIL

Inger Sterneskog
E-mail: sterneskog@gmail.com
Tel: 0523-160 20

STOCKHOLM

Bibbi Steinertz
E-mail: bibz@telia.com
Tel: 08-662 18 25

SUNDSVALL

Hjördis Johansson
E-mail: hjordisi.j@telia.com
Tel: 060-17 42 42
Måna Wibron
E-mail: mana.wibron@designmmm.nu
Tel: 0691-611 98, 076 – 28 33 45

UPPSALA

Kersti Ertem
E-mail: kersti.ertem@bredband.net
Tel: 018-32 72 14, 070-217 23 43

VÄRNAMO

Inger Peterson
Tel: 0370-167 38

VÄSTERÅS

Inger Widell
E-mail: inger.widell06@bredband.net

ÖREBRO

Helena Sunvisson
E-mail: helena@sunvisson.se
Tel: 019-18 90 43

ÖSTERSUND

Eivor Nordman
Tel: 073-073 81 05, 063-12 88 57

ÖSTHAMMAR

Inger Blomstrand
E-mail: inger12595@gmail.com
Tel: 017-34 63 33, 070-260 71 27

Helga Henschen 100 år

Bilden ovan – Kvinnor för freds logga – är bara en av många tänkvärda illustrationer Helga Henschen skapat. I år är det 100 år sedan hon föddes och det firas med en utställning på Thielska Galleriet i Stockholm. Där visas målningar, skulpturer, affischer, illustrationer och karikatyrer.

Helga Henschen var med när vår förening bildades under namnet Kvinnokamp för Fred och utöver loggan har hon låtit föreningen använda teckningar och affischer.

Bibbi Steinertz skriver i en artikel från 2007 för Helga Henschens Vänner:

”Vid 70-talets mitt blev många kvinnor aktiva i olika kvinno- och fredsorganisationer – en av dem var Helga Henschen, som genom föreningen Kvinnokultur, vars medlemmar i huvudsak utgjordes av kvinnliga kulturarbetare, blev aktiv i bildandet av Kvinnor för Fred.

Samma brinnande intresse och känsla som de som en gång kämpade för kvinnors rösträtt,

mot krig och för fredliga konfliktlösningar präglade också Helga Henschen, som med sina uttrycksfulla teckningar och sitt aktiva deltagande i freds rörelsen själv blev en förebild för den grupp kvinnor som började synas och höras i debatter och demonstrationer.

Tidsandan präglades av det 'kalla kriget' som pågick mellan stormakterna USA och Sovjet. Samtidigt fanns en känsla av att en förändring var möjlig – att särskilt kvinnors engagemang skulle kunna påverka. Hon deltog när flera kvinnoorganisationer, 1978, tog initiativet till en rad 'kunskapsseminarier' på temat 'Hur vinner vi freden'

I den serie möten och diskussioner som därefter följde – ofta 'hemma hos' i kök och bostäder – var entusiasmen och framtidstron stor hos alla. Vid dessa möten med ivriga, beslutsamma kvinnor, böjda över förslag till protestbrev, upprop och plakatskrivande, avtecknade sig Helgas långa gestalt, med en scarf knuten i en snubb över det ostyriga håret, särskilt tydligt.”

Utställningen pågår till 21 januari. För mer info se www.thielskagalleriet.se

Som medlem i Kvinnor för fred stöttar du fredsarbete och kvinnors rättigheter

Årsavgiften är 170 kronor, som stödmedlem betalar du 100 kronor.
Pengarna sätts in på bankgiro: 768-6066. Ange namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress.

Följ Kvinnor för freds arbete på kvinnorforfred.se, Facebook och Twitter.

Adress: Tegelviksgatan 40,
116 41 Stockholm
Telefon: 08-667 97 27,
mobil 076-117 97 27
E-post: info@kvinnorforfred.se

Medlemmarna får sex tidningar per år. Två tematidningar, som den du håller i din hand, och fyra medlemsblad.

